128. POMNIK HISTORII - „KAMIENIEC ZĄBKOWICKI – ZESPÓŁ ARCHITEKTONICZNO-KRAJOBRAZOWY”

Posted on 20 marca 2024

Od 20 marca 2024 roku, zespół architektoniczno-krajobrazowy Kamieńca Ząbkowickiego – unikatowy w skali Polski komponowany krajobraz doby historyzmu XIX wieku - jest 128. pomnikiem historii.

Zespół architektoniczno-krajobrazowy w Kamieńcu Ząbkowickim został uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r.

Zasadniczy zrąb układu przestrzennego obecnego Kamieńca Ząbkowickiego został uformowany jeszcze w połowie XIII w. przez cystersów przybyłych z Lubiąża. Położone w dolinie Nysy Kłodzkiej, na przedgórzu Sudeckim, średniowieczne opactwo cystersów stało się, po dokonanej w 1810 roku kasacie, kanwą na której powstała arystokratyczna dziewiętnastowieczna rezydencja. W 1838 roku dobra kamienieckie stały się własnością Marianny Orańskiej, królewny niderlandzkiej (1810-1883), od 1830 roku żony księcia Albrechta von Preussen - brata króla pruskiego Fryderyka Wilhelma IV (1795-1861) oraz kolejnego króla, a następnie cesarza Wilhelma I Hohenzollerna (1797-1888). Przybrana w wywiedziony z form historycznych kostium, lecz nowoczesna w formie i funkcji siedziba, była ośrodkiem rozległych dóbr.

Otaczający pałac park zajął ostatecznie areał ponad 100 hektarów. Na jego terenie powstało kilka budowli związanych z rekreacją dworską, wyznaczono również punkty widokowe otwarte głównie w kierunku doliny Nysy Kłodzkiej i położone na południu masywów górskich. O szatę roślinną tarasów i parku dbali ogrodnicy noszący tytuł dyrektorów książęcych ogrodów zamkowych. Ostatnią budowlą wzniesioną na terenie parku w końcu XIX stulecia był dorycki prostylos rodowego mauzoleum Hochenzolernów.

Bryła pałacu, dominująca nad okolicą i widoczna z odległości kilkudziesięciu kilometrów, jasno określała ówczesną hierarchię społeczną. Wybranie miejsca pod jego budowę, na stoku wysokiego, zalesionego wzgórza, z otwarciem widokowym na przełęcz Bardzką rozdzielającą Góry Złote od Gór Sowich, to mistrzowskie krajobrazowo rozwiązanie najwybitniejszego niemieckiego architekta 1. połowy XIX stulecia Karla Friedricha Schinkla, uzupełnione o imponujący ogród pałacowy na tarasach projektu Petera Josepha Lenné.

Pałac został spalony na początku 1946 roku. Lata powojenne również nie przysłużyły się budowli opactwa. Stan zabytku pogarszał się, stał się ona pozbawioną opieki ruiną, ograbianą i dewastowaną, choć nadal monumentalną i dominującą nad otoczeniem. W 1985

roku rozpoczęto odgruzowanie pałacu, który w roku następnym wydzierżawiono osobie prywatnej. W 2012 roku pałac wrócił pod bezpośredni zarząd Gminy Kamieniec Ząbkowicki. Przeprowadzono ponownie prace zabezpieczające, a następnie rozpoczęto odbudowę pałacu i renowację parku. Praca trwają nadal, a ich pełna realizacja zajmie zapewne jeszcze dziesięciolecia.

Więcej informacji o 128. pomniku historii przeczytasz na portalu zabytek.pl.